

**Comunicările academice ale lui Duiliu Zamfirescu
între amprenta au(c)torităţii şi personalitatea creatoare a scriitorului**

**Drd. Ana-Maria CIOBANU (STOICA)
Universitatea „Dunărea de Jos” din Galaţi**

***Abstract:** Academic communication that builds the writer's position and profile of academic authority in relation to a number of cultural issues of major importance is also an exercise in the creative expression "sui generis" of the famous novelist's personality. From this perspective on, our approach proposes an analysis of these two parts of texts supported / published by Duiliu Zamfirescu in academia, watching how the hand writing and personality behind it reconfigures, keeping as well the specific data.*

***Keywords:** creative personality, academic communication, speech reception, scriptural identity.*

Publicistica reprezintă o componentă importantă a scriiturii lui Duiliu Zamfirescu, fără de care ansamblul operei acestuia ar fi văduvit de o secvenţă reprezentativă pentru complexitatea portretului intelectual şi moral al autorului. În articolele publicate în revistele de cultură, literare sau de orientare politică ale epocii, scriitorul îşi exprimă opţiunile literare sau ideologice, polemizează, îşi descrie şi îşi construieşte cu migală, inclusiv prin instrumentul repede vandabil şi de mare circulaţie al presei, cariera proprie. Duiliu Zamfirescu, autorul Ciclului Comăneştenilor, a avut o contribuţie deosebită nu doar asupra romanului ci şi asupra publicisticii despre care ar fi multe de spus, fiind destul de vastă, diversă tematic şi stilistic, inegală valoric, publicistică ce scoate la iveală o personalitate puternică, imprevizibilă, contradictorie chiar. Spiritul intolerant al lui Zamfirescu o face interesantă chiar spectaculoasă. Articolele, foiletoanele, reportajele lui Duiliu Zamfirescu „alcătuiesc un potporiu literar în care comentariul publicistic se întâlneşte cu reportajul, evocarea cu schiţa şi nuvela.” [1]

Şi comunicările academice ale lui Duiliu Zamfirescu reprezintă un teren ce merită a fi analizat. În 1908 moare D. C. Ollănescu Ascanio, lăsând vacant un fotoliu academic, în locul său fiind ales Duiliu Zamfirescu. În prezenta comunicare ne vom opri asupra discursului de recepţie la Academia Română „Poporanismul în literatură”, discurs rostit la 16 mai 1909, dar şi asupra studiului *Metafizica cuvintelor şi estetica literară* discurs rostit în 13 mai 1911, tot la academia Română

- *Un domeniu în care se angajează în discuţii ca amator este teoria folclorului/ autenticitatea culegerilor de folclor*

Duiliu Zamfirescu nu este de acord cu afirmația lui Alecsandri din prefața volumului de balade din 1852 : „ Românu e născut poet!" Îl contrazice considerând că „românul ca popor, nu e, nici mai mult nici mai puțin poet decât alt popor. Materialul său folcloristic este interesant; el poate fi considerat chiar ca produs estetic, dar de îndată ce se ridică la această onoare, încetează de a fi anonim și deci nu mai are caracterul unei dovezi stăruitoare a sufletului mulțimii." [2] Aici se referă, la caracterul individual al operei de artă, în opoziție cu caracterul colectiv al folclorului. „ Epoca lămură bine chestionează- ne informează Mihai Gafița- , prin oameni de specialitate, care susțineau teoria *anonimatului* creației populare, nu și pe aceea de *produs colectiv*." [3] Trebuie înțeles că „ diferite opere aparținând folclorului- poezie ca și muzică, pictură sculptură, decorațiuni etc. sunt tot creații ale unor individualități , numai că, necunoscute." [4] Duiliu Zamfirescu dă exemplu balada Miorița, al cărui autor, „a fost un om ce a trăit cu oile" (credea Zamfirescu) fiind „ culeasă" nu doar de Alecsandri (din gura baciului Udrea), ci și de George Cătană-folclorist (a cules-o de la un muzicant), de G. Dem. Teodorescu –folclorist (a cules-o din gura lui Petrea Crețul Șolcan, lăutarul Brăilei. A patra replică este dată de Grigore Tocilescu-folclorist (culeasă din gura cobzarului Stancu Ioan din județul Teleorman). De remarcat este faptul că îndepărtându-se de origini, orice creație populară, suferă transformări. „Cu cât merge la vale- scrie Duiliu Zamfirescu – cu atât poezia pierde din valoarea poetică și câștigă în valoare documentară." [5] Trebuie înțeles caracterul *colectiv* al creației populare și faptul că fiind transmisă prin viu grai orice creație de folclor poetică poate fi degradată , dacă cel ce o transmite sau cel ce o culege, este lipsit de talent.

„Circulația orală, neconsemnarea scrisă a poemei în forma ei inițială au facilitat subțierea fondului prim, autentic, și sporul de elemente nu o dată eterogene, de la cele aparținând viziunii de ansamblu, până la cele stilistice. (mustăcioară, nu mutașă, trei turme de miei- oi, etc)." [6] Încearcă să ne demonstreze faptul că Miorița lui Alecsandri, ca născocire populară, este o imposibilitate" [7], deoarece baladele „ sunt adevărate compoziții literare", dar și „ documentul cel mai bogat al folclorului", neputând fi create de „ flăcăii de la horă", ci inventate de gânditori, de singuratici. „Acestea nu pot ieși din sufletul aprins al flăcăilor de la horă, ci din fantazia inventivă a unui gânditor, din contemplativitatea unui singuratic. ... Domnii care se îndeletnicesc cu adunare de poezii populare se simt umiliți la ideea că Miorița ar putea fi opera unui lăutar. Și, cu toate acestea, e probabil așa." [8] Nu este pus la îndoială cuvântul lui Alexandri, care afirmă că a cules-o din gura baciului Udrea, dar nici nu se poate demonstra că el este autorul baladei- deci autorul poate fi poate fi oricine, mai puțin „mulțimea anonimă" în opinia lui Duiliu Zamfirescu. „Prin nimic nu se dovedește că Udrea era autorul Mioriței- deși este știut că toate poeziile populare de oarecare consistență, nu

sunt opera mulțimii anonime, ci a unor anumiți indivizi, poeți de curte boierească sau cântăreți pribegi, Menestrel, Trubadur, Lăutar, cari, firește , personifică timpul, și aspirațiile mulțimii, după temperamentele lor." [9] De ce nu este de acord cu afirmația lui Alecsandri că „Românul e născut poet" ? Pentru a înțelege mai bine ne dă exemplul varianta Mioriței culeasă de Alexandru Vasiliu, învățător în Suceava care sună așa:

„Pi dial și pi vali/ Sănin-îi și soari./ La stâni mari/ Cu nouă ciobani/
Tăți îs veri primari,/ Numa unu-i mai străin/ Mai străin și mai bogat,/ C-o
mnii di oi/Și-m pung-o mnii di lei." [10]

Sigur că această variantă demonstrează contrariul nicidecum talentul ceatorului. „ Dacă Miorița lui Alecsandri autoriza pe acesta să afirme că Românul e născut poet, Miorița domnului Alecsandru Vasiliu, învățător în Suceava, ne autoriza pe noi să zicem contrariul." [11]

- **Interesul pentru genul liric**

Dovada că Duiliu Zamfirescu este interesat de genul liric stau, în primul rând, volumele sale de poezii. Și în comunicările academice interesul se îndreaptă spre genul liric. Pentru Duiliu Zamfirescu, „ poezia este ca matematica, materie mintală, și este de pură origine abstractă. " Nu oricine poate crea și nu oricine poate fi poet. Fiecare om are sentimente, trăiri, emoții, pe care le poate pune în versuri doar dacă este înzestrat cu talent, dacă nu rămân la stadiul de trăire interioară individuală: „Emotivitatea noastră, oricât de puternică ar fi , nu devine poezie, adică operă de artă, decât dacă intervine puterea creatoare, care, fie că s-ar chema fantezie combinativă, fie că s-ar chema invențiune, este o operație mintală de aceeași natură ca și comparațiunea în matematici." [12]

În *Metafizica cuvintelor și estetica literară*, Duiliu Zamfirescu clasifică poezii în **abstractivi și senzoriali**, definindu-i astfel: „ poezii senzoriali rămân în formă ca într-o grație deasă, prin care sufletul lor nu străbate, ci se mlădie ca iedera și ia contururile balconului sau porții de care atârână, pe când poezii abstractivi străbat cu sufletul dincolo de formă, trec prin grații și luminează bolta castelului în care scânteie păinjișul de ani și ani." [13] Iar pentru a determina cititorul să înțeleagă mai bine diferența dintre poezii abstractivi și cei senzoriali, compară versurile lui Eminescu cu cele ale lui Coșbuc. Dacă la Coșbuc „ luna ce se înalță gânditoare ca o frunte de poet, este o expresie plastică și frumoasă, dar e moartă", în poeziile lui Eminescu, când descrie luna, peisajul lasă imaginația să zboare dincolo de bolta cerească, sentimentele fiind de nedescris. „ Când Eminescu zice:

Iată lacul. Luna plină,
Poleindu-l îl străbate,
El, aprins de-a ei lumină,
Simte-a lui singurătate,

se umple gândul de feerie, inima de neliniște, s-a întâmplat ceva....Luna l-a străbătut.....iar el ,aprins de-a ei lumină, simte-a lui singurătate." [14]

Acesta este exemplul cel mai concludent, în opinia gazetarului, pentru a explica cele relatate mai sus, astfel încât cititorul să înțeleagă mai bine.

Tot aici, gazetarul întocmește un clasament al poezilor, pe primul loc, situându-l pe Eminescu, la același nivel cu Leopardi , ambii hrănindu-se „ de la același izvor : *nefericirea*”. Mai jos îl situează pe Coșbuc în ale cărui versuri „ cetitorul nu se găsește în stare de sclipire sufletească, scumpă lui Platon, care ajută generarea în frumos, în acea beatitudine a intelectului, în care idealul devine tangibil." [15] După acest clasament Goga se află după Coșbuc iar pe treapta cea mai de jos stau prozatorii poporaniști.

- ***Critica ca mijloc de exprimare a propriei opinii***

În discursul de recepție „Poporanismul în literatură”, atacă opera poezilor Coșbuc și Goga , numind-o poporanistă, cât despre ei , crede că sunt „ expresia poporanismului ” , acuzându-i că au de la poporanism două *defecte*: sunt lipsiți de *lirism* și *miragiu*. Atât Coșbuc cât și Goga au fost „înzestrați de natură cu puterea de a transpune lumea în imagini sensibile ceea ce formează o bună parte a talentului de scriitor." [16]

Consideră poezia lui Coșbuc ridiculă, fără a sensibiliza în vre-un fel cititorul. „ A cânta în versuri numărul de hectare pe care-l deține marea proprietate, este o glumă de prost gust. De aceea este ridiculă poezia lui Coșbuc, care începe cu : Noi vrem pământ. [17]

Poeziile lui Coșbuc, pline de cuvinte inestetice, greoaie, dure, demonstrează lipsa de inspirație a creatorului. „ O îngrămădire și un abuz de cuvinte, unele evocative, altele brutale și neestetice, altele dezgropate de prin cronicari, ascund o adevărată lipsă de inspirație. *Glia, bouleni, nănașa , Laie chiorul, genuine* sunt rostogolite pe un fond de sărăcie de linii care dă tabloului o monotonie exasperantă. [18]

Nici proza nu scapă de ochiul critic al scriitorului nostru. Slavici, Popovici –Bănățeanul și Creangă, sunt prozatorii poporaniști, primii doi chiar victime a poporanismului în a căror operă miragiul există, iar personajele trăiesc după dorința autorului, nu după starea lor sufletească. „În toate nuvelele bomnului Slavici și în una din nuvelele lui Ion Popovici (*Din viața meseriașilor bănățeni*), în care se dovedește un adânc sentiment al naturii neînsuflețite oamenii trăiesc și se mișcă după conceptul autorului, iar nu după problema lor sufletească." [19] Dacă mai devreme îl alinia pe „ marele scriitor” Creangă cu poporaniștii, acum ,observăm că nu mai este așa . Apare aici contadicia. „ Pe câtă vreme Creangă, popa răspopit de la Humulești, rămâne un mare scriitor, fiindcă deși din popor, și scriind despre popor, nu este un poporanist." [20] Îi admiră atât talentul literar cât și creația „ cu

oamenii vii", în care personajele au felul lor de a vorbi. „ Admirabila limbă a lui Creangă este datorită tocmai puterii lui de a crea oameni vii, și cum zice Moliere, autorul nu și-a ales un fel al său de a vorbi, ci felul de a vorbi al personajului."

Critică în volumul *Balade și idile* a lui Coșbuc, în care poetul „vorbește de farmecul unei nopți de vară", printre ale cărei versuri cititorul „nu se găsește în stare de sclipire sufletească, scumpă lui Platon, care ajută generarea în frumos, în acea beatitudine a intelectului, în care idealul devine tangibil." [22] A seamănă poezia *Nunta Zamferei* a aceluiași autor, „ cu o pânză pe care se mișcă atâta lume", dar care nu transmite nimic dincolo de imagine, și pe care- scrie Duiliu Zamfirescu- o uiți după ce ai lecturat-o. „ E un alai de cuvinte încântător; e mai mult: o pânză pe care se mișcă atâta lume. Și pe urmă? Pe urmă nimic. Ca un spectator care iese de la o expoziție de tablouri, unde a văzut tot felul de priveliști țărănești, haine strălucitoare, soldați, animale, flori- Teniers și Breughel- dar nici o picătură cu adevărat mișcătoare, cetitorul închide cartea și nu se năi gândește la sanda și Rusanda lui." [23] Totuși ultima poezie din volum *Fire de tort* intitulată *Ideal* „ răscumpără pe toate celelalte și dovedește ce-ar putea să facă d-l Coșbuc", scrie Duiliu Zamfirescu în *Metafizica cuvintelor și estetica literară*. Salută cu încântare proza sclipitoare a lui Mehedinți, Sadoveanu, Beza, Sandu-Aldea, proză ce marchează începutul clasicității, în opinia sa: „Cu d-l Mehedinți în novela *Buruiană*, cu d-l Sadoveanu în *Iezerul*, cu d-l Sandu- Aldea în *Murgul*, cu noul scriitor macedonean Beza în schițele sale din munții Macedoniei, cu Dragoslav în *Boierul Vântu*, limba românească se ridică la structura nepieritoare a unui început de clasicitate, la care o pregăteau scriitorii generației precedente, d-nii Gane, Caragiale, Vlahuță, Delavrancea, Brătescu-Voinești, înaintea cărora, Odobescu, venind de sus, Creangă, venind de jos, și-au dat mâna de prieteni. " [24]

Pentru Duiliu Zamfirescu, Leopardi este un poet complet, un abstract, aflat deasupra tuturor poezilor. Când vorbește lunii, în *incomparabila* poezie *Canto notturno di un pastore errante dell' Asia*, „noi înțelegem deodată că nu vorbește un poet de mizeriile sale personale, ci un judecător se scoală dintre oameni și, luând de martor pe acea *solinga, eterna peregrina*, cheamă la răspundere natura, care ne-a născut, pentru a suferi și a muri, și fiindcă natura nu răspunde, el nu mai are nici o putere, se plânge lunii ca unei surori." [25]

Se poate observa că Duiliu Zamfirescu manifesta interes pentru psihologia etnică, autenticitatea culegerilor de folclor, diferite probleme legate de teoria limbajului liric, de specificul literaturii, condiția creatorului (inclusiv a prozatorului). Ca orice artist, Duiliu Zamfirescu își apără principiul literaturii sale, care, prin armonie, echilibru și, cum însuși numește *abstractizare*, e clasică.

Note

- 1.Șerban Cioculescu, Istoria literaturii române III. Epoca marilor clasici, Ed. Academiei Rep. Soc. România, p.678.
- 2.Duiliu Zamfirescu, Opere, Vol VI, partea I, Editura Minerva , București, 1987, p.6
- 3.Mihai Gafița, Duiliu Zamfirescu, Editura pentru Literatură, 1969.p.604
- 4.Idem 3 p. 605
- 5.Duiliu Zamfirescu, Opere, Vol VI, partea I, Editura Minerva , București, 1987, p.27
- 6.Mihai Gafița, Duiliu Zamfirescu, Editura pentru Literatură, 1969..p.606
- 7.Idem 3, p.27
- 8.Duiliu Zamfirescu, Opere vol VI partea I, Edirura Minerva, București, 1987,p.29
- 9.Idem, p.13
- 10.Idem, p.31
- 11.Duiliu Zamfirescu, Opere vol VI partea I, Edirura Minerva, București, 1987,p.31
- 12.Duiliu Zamfirescu, Opere vol VI partea I, Edirura Minerva, București, 1987,p. 72
- 13.Idem, p.72
- 14.Idem, p.86
- 15.Duiliu Zamfirescu, Opere vol VI partea I, Edirura Minerva, București, 1987,p.86
- 16.Idem, p.35.
- 17.Idem,p.36
- 18.Idem, p.36
- 19.Duiliu Zamfirescu, Opere vol VI partea I, Edirura Minerva, București, 1987,p.37
- 20.Idem, o. Cit. P.38
- 21.Idem, p.87
- 22.Duiliu Zamfirescu, Opere vol VI partea I, Edirura Minerva, București, 1987,p. 86
- 23.Duiliu Zamfirescu, Opere vol VI partea I, Edirura Minerva, București, 1987,p 85
- 24.Duiliu Zamfirescu, Opere vol VI partea I, Edirura Minerva, București, 1987,p.79

Bibliografie

Bucuța Emanoil, *Duiliu Zamfirescu și Titu Maiorescu în scrisori*, Fundația pentru literatură și carte „Regele Carol”, București, 1937

Cioculescu Șerban, *Istoria literaturii române III, Epoca Marilor Clasici*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1973

Gafița Mihai, Duiliu Zamfirescu, Editura pentru Literatură, 1969

Petrașcu N. , *Duiliu Zamfirescu*, Editura Cultura Națională, București, 1929

Săndulescu Alexandru, *Duiliu Zamfirescu. Scrisori inedite*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1967

Săndulescu Alexandru, , *Pe urmele lui Duiliu Zamfirescu*, Editura Sport-Turism, București, 1989,

Săndulescu Alexandru, *Literatura epistolară*, Editura Minerva, București, 1972

Lovinescu Eugen, *T. Maiorescu și posteritatea lui critică*, Ed. Casa Școalelor, București, 1943

Torouțiu, I. E. , *Studii și documente literare vol VI , Junimea*, București 1939

Zamfirescu Duiliu, *Opere vol. VI, partea I*, Editura Minerva, București, 1987.